

HOGYAN NEVELJÜK A DOLGOZÓKAT
A MŰSZAKI IRODALOM OLVASÁSÁRA?

Az EDOSZ központi könyvtára érdekes, kezdeményező munkát folytat, amelynek célja az ipari dolgozók ellátása szakirodalommal. A cikk sok, teljesen újszerű megállapítást is tartalmaz, amit szerkesztőségünk célszerűnek lát vitára bocsátani. Bár a szerző csak az élelmiszeripari gyakorlatot és terveket vizsgálja, mégis úgy gondoljuk, hogy más ipari tárcák alközpontjai is értékes gondolatokat merithetnek belőle. Szerk.

A következőkben ismertetett elgondolások elsősorban az élelmiszeripari műszaki könyvtárainak vizsgálatai alkalmával alakultak ki. Az élelmiszeripari üzemekre jellemző, hogy ugyyszólván kivétel nélkül kis és középüzemek /1-2000 dolgozóig/. Ezekben egyetlen függetlenített műszaki könyvtáros sincs, mint amilyeneket pl. az Ikarusz, MÁVAG stb. gyárban találhatunk. Ezeknek az üzemeknek műszaki irodalommal történő ellátása tehát más módszereket igényel, mint amilyenek a nagyüzemekben alakultak ki. Ugyanakkor hangsúlyozzuk, hogy az ország többi kis- és középüzemének problémája többé-kevésbé hasonló, mert pl. a vasiparnak is alig 10%-a nagyüzem.

- - - -

Az élelmiszeripari üzemek műszaki könyvtárainak felmérése az elmúlt évben meglepő eredményeket hozott. Beigazolódtott, hogy a műszaki könyvtáraknak sem szervezetük sem anyaguk nem alkalmas arra, hogy az ipar műszaki igényeit kielégítse, s teljesen alkalmatlan arra is, hogy széleskörű műszaki olvasottság megindításához alapul szolgáljon. Megállapítottuk pl.

1. Az üzemeknek alig 10%-ában vannak műszaki könyvek ezeket is a legtöbb helyen elzárva, egészen ritkán vagy csak szűk körben használták.

2. A legtöbb helyen még leltár sincs a vásárlás pedig teljesen rendszertelen.

3. Az üzemek könyvanyagáról központi katalógus nincs. Ez nagymértékben csökkenti a könyvek kihasználhatóságát.

4. A dokumentáció rendkívül szűkkörű, rendszerint csak néhány külföldi szaklapra korlátozódik. Némely előrehaladást csupán az édesiparnál tapasztalhatunk.

5. A külföldi lapok és dokumentumok feldolgozva nincsenek, ami az anyagok visszakeresését és a tudományos munkát nagyon gátolja.

Még sorolhatnánk a hibákat, most azonban csak eggyel, a dolgozók műszaki olvasottságával és e kérdés megoldási lehetőségeivel kívánunk foglalkozni.

Az elmúlt év nyarán a Csehszlovákiában járt műszaki könyvtárosok megállapították, hogy ott a dolgozóknak kb. 20 %-a olvas rendszeresen műszaki könyvet és folyóiratot. Élelmiszeriparunk területén ez a szám még az 1%-ot sem éri el. E hihetetlen elmaradottság természetes gátja egy szélesebb körű műszaki fejlesztés megindításának. Ennek felszámolása nélkül nem valószínű, hogy az üzemek műszaki fejlesztésében jelentős eredményeket érhetnénk el. Tehát e kérdésnek aránylag gyors, -mindenesetre nem évtizedekre nyúló, -megoldását kell megtalálni.

A megoldás lehetőségeit vizsgálva először is a műszaki olvasottság elmaradásának okait vizsgáltuk. Nyilvánvaló, hogy egyik és legfontosabb okot iparunk történetében kell keresnünk. Az "uri" Magyarországon nemcsak a felsőbb körök, hanem a falusi lakosság is lenézte az ipart. Vagyis, nincs több évtizedre vissza nyúló ipari kultúránk, mint Csehszlovákiának vagy Németországnak. Ezeknek az országoknak iparával együtt fokozatosan fejlődött műszaki irodalma és műszaki olvasottsága is. Jelen helyzetünkben nálunk megvárni e lassu, természetes fejlődést nem lehet.

Másik gátló tényező ipari munkásságunk egy részének anyagiasságában rejlik. A dolgozók jelentős százaléka csak olyan kérdésekkel foglalkozik, amelyeknek eredménye a legrövidebb időn belül keresetében is megmutatkozik. A műszaki olvasás és önképzés kétségtelen, hogy anyagi előnyökkel is jár, de legtöbbször hosszú, kitartó munkát, nem egyszer lemondást igényel.

Az okok vizsgálata után nyilvánvaló lett, hogy államilag támogatott tudatos, rendszeres, kitartó nevelésnek kell megindulni, ami új szervezeti formát tesz szükségessé, és nagy mértékben előtérbe helyezi az anyagi érdekeltség elvét.

Az ipar műszaki könyveinek vizsgálatakor kiderült, hogy az élelmiszeriparban nincs elég szakkönyv. Különösen hiányoz-

nak a kezdő műszaki olvasóknak megfelelő, valamint a középfoku könyvek. De legtöbbször hiányoznak azok is, akik ilyen könyvek, rövid ismertetőik megírására vállalkoznának. Különbben is ilyen munkák tömeges megírása, kiadása éveket vesz igénybe. Ezek a tények arra a megfontolásra vezettek, hogy a műszaki olvastatás tömeges megindításának nem műszaki könyvekkel kell megindulnia. Ezt alátámasztja az is, hogy a kezdő olvasó könyvekben nehezebben találja meg az őt közvetlen érintő kérdéseket.

Természetesen a műszaki könyvek a jövőben mind nagyobb fontosságot fognak kapni. Ezért a műszaki könyvek propagálása szükséges, azonban a műszaki olvasottság emelését véleményünk szerint a jelenben egy szélesebb értelemben vet dokumentációnak kell elindítania. Szükségesnek tartjuk, hogy mindaz ami a dolgozókat érdekli vagy érdekelheti eljusson az üzembe egészen a munkapadig. Gondolunk itt elsősorban a külföldi szaklapok cikkeinek magyar nyelvű fordítására, hazai szaklapok cikkeire, ujitások jó munkamódszerek, apró munkafogások leírására, tapasztalatcserék anyagára stb. stb. De szükségesnek látjuk, hogy az adminisztratív és üzemszervezési kérdések jó módszereivel is foglalkozunk.

A feladat megoldásának azonban két feltétele van. Egyik, hogy a dokumentumok szervezett formában, rendszeresen eljussanak az üzemekbe, másodszor - és ez az elsőnek követelménye, - hogy ellenőrizhető formában használják fel azokat.

E cikk keretében most a szervezés formájával kívánunk foglalkozni, a feldolgozást később ismertetjük.

Mielőtt a szervezési formákat ismertetnők, szükségesnek tartjuk felhívni a figyelmet egy ma mind gyakrabban tapasztalható hibára. Az egyes, már meglévő dokumentációs központok, /melyeknek munkáját a fenti szempontból nem tartjuk elég széleskörűnek/ bizonyos üzletszerűséggel végzik munkájukat. Vagyis bizonyos dokumentációs anyagot küldenek a vállalatoknak készpénz fizetés ellenében. Ez nemcsak a szocialista üzemszervezéssel áll ellentétben, de rendkívül nehézkes és bürokratikus is. A vállalatokkal történő egyenkénti megállapodás és a meghatározott összeg gátat szab a dokumentációs ellátottságnak. Minden vállalatnak csak olyan "értékben" küldenek dokumentációs anyagot, amennyit a vállalat lekötött. Az "elszámolás" ez esetben külön nyilvántartás, bürokratikus apparátus fenntartását teszi szükségessé. Feltétlen szükségesnek tartjuk, hogy e célra az egyes minisztériumok egy összegben biztosítsanak pénzösszeget. Ezzel a nehézségek fele megszűnne, nemzetgazdasági szempontból pedig teljesen mindegy, hogy ennek költsége egyenként a vállalatokat vagy egy összegben a minisztériumot terheli.

A következőkben ismertetem elgondolásunkat, melyeknek megvalósítását a rendszeres dokumentációs ellátottság érdekében föltétlen szükségesnek tartjuk.

Az iparági szakkönyvtár és dokumentációs központ /alközpont/, vagy az iparág szakszervezeti központja egy "Dokumentációs és Propaganda Csoportot" létesít. Ha az iparági központ nem túl nagy területet ölel fel, helyesebb a kettőt együtt, ha nagy, helyesebb megosztottan végezni. P. az élelmiszeriparban, ahol több mint tíz iparág közel 600 üzeme van, egymás mellett, de szoros együttműködésben jobban megoldható. Ebben az esetben a Dokumentációs és Propaganda Csoport a külföldi lapok cikkanyagát az ipar központi könyvtárából /alközpontból/ kapja. Előre kell bocsátani, hogy az egymás mellé rendelésnek eldöntése jelen cikkünknek nem feladata.

A Dokumentációs és Propaganda Csoport minden üzemben, vagy nagyobb üzem esetén minden üzemszabványban a főmérnökkel az üzemi szakszervezeti bizottsággal együtt kijelöl egy dokumentációs felelőst. Ez a dolgozó kapja meg a Dokumentációs és Propaganda Csoport minden anyagát. Biztosítani kell, hogy ha a dolgozókhoz eljuttatott anyagból ujitás lesz, akkor az üzemi dokumentációs felelős mint társujtató szerepeljen. Az üzemi dokumentációs felelős másik feladata, hogy az üzemben létrejött ujitásokat, új módszereket, munkafogásokat - az adminisztratívokat is - összegyűjtse és leírja. Az anyag terjeszthetőségéről felsőbb szerv pl. iparigazgatóság, tudományos kör stb. határoz. Az elfogadott anyag leírásáért az üzemi felelős pénz-jutalmat kap.

Igy az üzembe leküldött anyag nem kerül a papirkosárba, mert az üzemi felelős anyagi érdekeltsége kétszeresen is biztosítja felhasználását. A második részben ismertetett feldolgozás ennek ellenőrzését is lehetővé teszi. Feltétlenül szükséges, hogy egy dokumentációs anyag csak egy kérdés-sel foglalkozzon, vagyis külön küldjük pl. az adminisztratív, a raktári- vagy szakmunkást érdeklő anyagot, hogy azokat az üzemi felelős közvetlenül a dolgozókhoz juttathassa. /Ezek anyagát leghelyesebb házi sokszorosítással készíteni./

A dolgozók így olyan műszaki irodalmat kapnak a munkahelyükön, melyet azonnal felhasználhatnak, amely ujitásokat tesz lehetővé, munkájukat megkönnyíti így anyagi érdekeltségüket könnyen felmérhetik.

Ezenkívül megismerik a műszaki irodalom hasznát és lassan megindulnak a műszaki irodalom olvasásának útján.

Összegezve a fent elmondottakat, a dolgozók tömeges olvastatását az üzemek dokumentációjának rendezése nélkül megoldani nem lehet. De hiába árasztjuk el az üzemeket feldol-

gozatlan, - tehát ellenőrizetlen, - dokumentációs anyagokkal, ha a dolgozók nevelésével és a dokumentumok felhasználásával nem törődünk.

Szinte általános az a felfogás, hogy a nevelés és propaganda szakszervezeti feladat, az üzemek műszaki tájékoztatása, vagyis a dokumentáció pedig állami /minisztériumi/ feladat. Ez az oka, hogy a feladatok tisztázatlansága miatt egyik sem, tehát sem a minisztériumok, sem a szakszervezetek nem törődnek ezzel a kérdéssel. - Szükségesnek látjuk, hogy most, amikor a termelés kérdésével a szakszervezetek mind erőteljesebben foglalkoznak, a fenti feladatokat a szakszervezetek vegyék át, hiszen ez az egyik legbiztosabb mód arra, hogy a termelés irányításának legfontosabb munkáját kezükben tarthassák.

Szükségesnek látszik tehát, hogy a szakszervezetek, ² a kulturális kerethez hasonlóan - a Minisztertanács rendelete alapján meghatározott pénzösszeget kapjanak, melyet az egyes szakszervezetek műszaki osztályai mellett dolgozó Dokumentációs és Propaganda csoportok a kifejtettek formájában használnának fel.

Természetesen, az itt ismertetett elgondolás nem egyedüli módja a műszaki olvasottság növelésének. Szoros együttműködés szükséges az üzemi szakszervezeti könyvtárral, az ipar központi műszaki könyvtárával, az OMK-val stb. stb.

Az élelmiszeriparban a kérdések vizsgálata már másfél éve folyik, Sajnos az elmondottak ma még csak elgondolások. Megvalósításukat elsősorban az Élelmiszeripari Minisztérium közönyössége és megnemértése gátolta. Reméljük azonban, hogy megvalósításukhoz hamarosan hozzákezdhetünk.

Tóth Árpád

x - x - x -

Műszaki Könyvankét

A Táncsics Könyvkiadó és az Országos Műszaki Könyvtár a szakkönyvtárosok bevonásával szeptember 17-én 9 órakor megvitatta a Táncsics Könyvkiadó 1957-58 években kiadó műszaki könyveit.